

BILAGA

NYCKELKOMPETENSER FÖR LIVSLÅNGT LÄRANDE – EN EUROPEISK REFERENS RAM

Bakgrund och syften

Eftersom globaliseringen ständigt ställer Europeiska unionen inför nya utmaningar kommer varje enskild medborgare att behöva en rad nyckelkompetenser för att på ett flexibelt sätt kunna anpassa sig till en snabbt föränderlig och tätt sammanlänkad värld.

Utbildning i sin dubbla sociala och ekonomiska roll har en central uppgift när det gäller att se till att europeiska medborgare får de nyckelkompetenser som krävs för att de på ett flexibelt sätt skall kunna anpassa sig till dessa förändringar.

Inlärarnas skiftande behov bör bemötas genom att man mot bakgrund av de enskilda individernas olika kompetens säkerställer att de grupper som, på grund av utbildningsmässiga nackdelar orsakade av personliga, sociala, kulturella eller ekonomiska omständigheter, behöver särskilt stöd för att utnyttja sin utbildningspotential får samma möjligheter och tillgång till utbildning. Exempel på sådana grupper är personer med bristande grundkunskaper, särskilt låg läskunnighet, personer som avbrutit sin skolgång, långtidsarbetslösa och personer som återvänder till arbetet efter en längre ledighet, äldre, invandrare och funktionshindrade personer.

Det huvudsakliga syftet med referensramen är att

1. kartlägga och fastställa de nyckelkompetenser som är nödvändiga för personlig utveckling, aktivt medborgarskap, social sammanhållning och anställbarhet i ett kunskapsbaserat samhälle,
2. stödja medlemsstaterna i arbetet med att se till att ungdomar efter grundutbildningen har utvecklat nyckelkompetenser till en nivå som utrustar dem för vuxenlivet, och vilka utgör en grund för vidareutbildning och arbetslivet, och att vuxna kan utveckla och uppdatera sina nyckelkompetenser under hela livet,
3. tillhandahålla ett europeiskt referensredskap för beslutsfattare, utbildningsanordnare, arbetsgivare och inlärarna själva, för att underlätta satsningar på nationell och europeisk nivå mot gemensamt överenskomna mål, samt
4. tillhandahålla en ram för ytterligare åtgärder på gemenskapsnivå både inom arbetsprogrammet Utbildning 2010 och inom gemenskapens utbildningsprogram.

Nyckelkompetenser

Kompetens definieras här som en kombination av kunskaper, färdigheter och attityder som är anpassade till det aktuella området. Nyckelkompetens är den kompetens som alla individer behöver för personlig utveckling och utveckling, aktivt medborgarskap, social integration och sysselsättning.

Denna referensram omfattar åtta nyckelkompetenser:

1. Kommunikation på modersmålet.
2. Kommunikation på främmande språk.
3. Matematiskt kunnande och grundläggande vetenskaplig och teknisk kompetens.
4. Digital kompetens.
5. Lära att lära.
6. Social och medborgerlig kompetens.
7. Initiativförmåga och företaganda.
8. Kulturell medvetenhet och kulturella uttrycksformer.

Alla nyckelkompetenser anses lika viktiga, eftersom var och en av dem kan bidra till ett framgångsrikt liv i ett kunskapssamhälle. Många av dessa kunskaper och färdigheter överlappar och kompletterar varandra, och aspekter som är väsentliga på ett område stöder kompetensen på ett annat. Grundläggande kunskaper i språk, läs- och skrivkunnet, och

matematiska färdigheter och kunskaper i informations- och kommunikationsteknik (IKT) är en viktig grund för lärande, och att "lära att lära" stöder allt lärande. Det finns en rad teman som används i hela referensramen: kritiskt tänkande, kreativitet, initiativtagande, problemlösning, riskbedömning, beslutsfattande och konstruktiv hantering av känslor har alla en central roll när det gäller de åtta nyckelkompetenserna.

1. **Kommunikation på modersmålet** ⁽¹⁾

Definition:

Kommunikation på modersmålet är förmågan att i både tal och skrift uttrycka och tolka begrepp, tankar, känslor, fakta och åsikter (dvs. att lyssna, tala, läsa och skriva) samt språklig interaktion i lämplig och kreativ form i en rad olika samhälleliga och kulturella sammanhang – utbildning, arbete, hem och fritid.

Väsentliga kunskaper, färdigheter och attityder för denna kompetens

Kommunikativ kompetens är ett resultat av att man tillägnat sig modersmålet, vilket är nära kopplat till utvecklingen av individens kognitiva förmåga att tolka omgivningen och relatera till andra. Kommunikation på modersmålet innebär att personen besitter vissa kunskaper när det gäller ordförråd, funktionell grammatik och språkets funktioner. Man är också medveten om de olika formerna av verbal interaktion, olika litterära och icke-litterära texter, vad som kännetecknar olika stilnivåer, språkets föränderlighet samt kommunikation i olika sammanhang.

Man skall kunna kommunicera i både tal och skrift i en rad olika kommunikationssituationer och kunna följa och anpassa sin egen kommunikation till de krav som situationen ställer. Denna kompetens omfattar också förmågan att särskilja och använda texter av olika slag, att söka, samla in och bearbeta information, att använda hjälpmedel och att formulera och uttrycka sina argument i tal och skrift på ett sätt som är övertygande och lämpligt för sammanhanget.

En positiv attityd till kommunikation på modersmålet innebär en fallenhet för kritisk och konstruktiv dialog, en förmåga att bedöma estetiska kvaliteter och en vilja att sträva efter att uppnå dem samt ett intresse för samverkan med andra. Detta förutsätter en medvetenhet om språks påverkan på andra och ett behov av att förstå och använda språk på ett positivt och socialt ansvarsfullt sätt.

2. **Kommunikation på främmande språk** ⁽²⁾

Definition:

Kommunikation på främmande språk inbegriper ungefär samma kunskaper och färdigheter som kommunikation på modersmålet. Den grundar sig på förmågan att i både tal och skrift förstå, uttrycka och tolka begrepp, tankar, känslor, fakta och åsikter (dvs. att lyssna, tala, läsa och skriva) i en rad olika samhälleliga och kulturella sammanhang – utbildning, arbete, hem och fritid – beroende på individens egna behov och preferenser. Kommunikation på främmande språk kräver också kompetens i fråga om t.ex. förhandlingsteknik och interkulturell förståelse. På individplanet varierar kunskapsnivån alltid mellan de fyra aspekterna (lyssna, tala, läsa och skriva) och mellan olika språk och beroende på personens sociala och kulturella bakgrund, miljö, behov och/eller intressen.

Väsentliga kunskaper, färdigheter och attityder för denna kompetens

Kompetens i främmande språk innebär att personen besitter vissa kunskaper när det gäller ordförråd och funktionell grammatik och att han eller hon är medveten om de olika formerna av verbal interaktion och vad som kännetecknar olika stilnivåer. Kunskaper om sociala konventioner, kulturella aspekter och språkets föränderlighet är också viktiga.

⁽¹⁾ I Europas mångkulturella och flerspråkiga samhällen kan man konstatera att det för många människor inte är modersmålet som är det officiella språket i den medlemsstat där de bor, samtidigt som förmågan att kommunicera på ett officiellt språk är en förutsättning för individens deltagande i samhället. I vissa medlemsstater kan modersmålet vara ett av flera officiella språk. Det är medlemsstaterna själva som beslutar om åtgärder på detta område, och som i enlighet därmed tillämpar definitionen, utifrån landets särskilda behov och situation.

⁽²⁾ Det är viktigt att man inser att många européer lever i två- eller flerspråkiga familjer eller samhällen, och att det officiella språket i det land där de bor kanske inte är deras modersmål. För dessa grupper kan denna kompetens snarare avse ett officiellt språk än ett främmande språk. Dessa grupps behov av, motivation och sociala och/eller ekonomiska skäl att utveckla denna kompetens till stöd för sin integration skiljer sig från, till exempel, dem som lär sig ett främmande språk för resor eller arbete. Det är den enskilda medlemsstatens sak att besluta om åtgärder på detta område och tillämpa definitionen utifrån specifika behov och förhållanden i landet.

Väsentliga färdigheter avseende kommunikation på främmande språk består i förmågan att förstå talade budskap, att inleda, upprätthålla och avsluta samtal samt att läsa, förstå och producera texter anpassade efter individens behov. Man ska också kunna använda hjälpmedel och lära sig språk informellt som en del av livslångt lärande.

En positiv attityd innebär en förståelse för kulturell mångfald samt ett intresse för språk och interkulturell kommunikation.

3. Matematiskt kunnande och grundläggande vetenskaplig och teknisk kompetens

Definition:

- A. Matematiskt kunnande är förmågan att utveckla och tillämpa matematiskt tänkande för att lösa en rad problem i vardagssituationer. Tonvikten är lagd både vid processer och praktisk tillämpning och vid teoretiska kunskaper, med goda räknekunskaper som grund. Matematiskt kunnande är förmågan och beredvilligheten att i olika utsträckning använda matematiskt tänkande (logiskt och spatialt tänkande) och matematisk framställning (formler, modeller, konstruktioner och diagram).
- B. Vetenskaplig kompetens är förmågan och beredvilligheten att använda den vetenskapliga kunskapsbasen och vetenskapliga metoder för att förklara naturens värld i syfte att identifiera frågor och dra slutsatser på vetenskaplig grund. Teknisk kompetens betraktas som tillämpningen av dessa kunskaper och metoder i syfte att tillgodose människors behov eller önskemål. Vetenskaplig och teknisk kompetens innebär dels kunskaper om de förändringar som människan gett upphov till, dels ett ansvar som enskild medborgare.

Väsentliga kunskaper, färdigheter och attityder för denna kompetens

- A. Bland nödvändiga kunskaper i matematik ingår goda kunskaper om tal, om måttenheter och om strukturer, grundläggande beräkningar och grundläggande matematiska framställningssätt samt kunskaper om matematiska termer och begrepp och en medvetenhet om de frågor som matematiken kan besvara.

Man bör ha de färdigheter som behövs för att tillämpa grundläggande matematiska principer och processer i vardagssituationer, både hemma och på arbetet, och för att följa och bedöma matematisk argumentation. Man bör kunna föra ett matematiskt resonemang, förstå matematiska bevis och kommunicera på ett matematiskt språk samt använda lämpliga hjälpmedel.

En positiv attityd när det gäller matematik grundar sig på respekt för sanningen och en beredvillighet att undersöka orsakssamband och bedöma deras validitet.

- B. När det gäller vetenskap och teknik inbegriper de väsentliga kunskaperna grundläggande principer för naturens värld, grundläggande vetenskapliga begrepp, principer och metoder samt teknik och tekniska produkter och processer och även insikter om hur vetenskap och teknik påverkar naturen. Dessa kompetenser bör sedan göra det möjligt för människor att bättre förstå de framsteg, de begränsningar och risker som är förknippade med vetenskapliga teorier, tillämpningar och teknik i samhället i stort (t.ex. när det gäller beslutsfattande, värderingar, etiska frågor och kultur).

Bland färdigheterna kan nämnas förmågan att använda och hantera tekniska verktyg och maskiner och vetenskapliga uppgifter för att uppnå ett mål, fatta ett beslut eller dra en slutsats på grundval av vetenskapliga belägg. Man bör också ha kännedom om väsentliga inslag i vetenskapliga undersökningsmetoder och kunna förmedla de slutsatser som dragits och de resonemang som förts.

Kompetens på detta område innefattar också en attityd som präglas av kritisk bedömning och nyfikenhet, ett intresse för etiska frågor och respekt för säkerhet och hållbarhet, särskilt när det gäller vetenskapliga och tekniska framsteg i förhållande till individen, familjen, samhället och globala frågor.

4. Digital kompetens

Definition:

Digital kompetens innebär säker och kritisk användning av informationssamhällets teknik i arbetslivet, på fritiden och för kommunikationsändamål. Den underbyggs av grundläggande IKT-färdigheter, dvs. användning av datorer för att hämta fram, bedöma, lagra, producera, redovisa och utbyta information samt för att kommunicera och delta i samarbetsnätverk via Internet.

Väsentliga kunskaper, färdigheter och attityder för denna kompetens

Digital kompetens kräver goda kunskaper om hur informationssamhällets teknik fungerar och om den roll tekniken spelar och de möjligheter den ger i vardagslivet, både hemma och på arbetet. Här ingår centrala datortillämpningar som ordbehandling, kalkylprogram, databaser, lagring och hantering av information samt kunskaper om de möjligheter och eventuella risker som skapas genom användningen av Internet och kommunikation via elektroniska medier (e-post, nätverksverktyg) för arbete, rekreation, informationsdelning och samarbetsnätverk, lärande och forskning. Man bör också känna till hur informationssamhällets teknik kan stödja kreativitet och innovation samt vara medveten om frågor som rör den tillgängliga informationens validitet och tillförlitlighet och de juridiska och etiska principer som interaktiv användning av informationssamhällets teknik innefattar.

De färdigheter som behövs är förmågan att söka fram, samla in och bearbeta information och använda den på ett kritiskt och systematiskt sätt och att kunna bedöma dess relevans och skilja mellan den fysiska och virtuella verkligheten, samtidigt som man är medveten om de samband som finns mellan dem. Man bör ha de färdigheter som behövs för att producera, redovisa och förstå komplex information och förmågan att skaffa sig tillgång till, söka fram och använda Internetbaserade tjänster. Man bör också kunna använda informationssamhällets teknik som stöd för kritiskt tänkande, kreativitet och innovation.

Användningen av informationssamhällets teknik kräver en kritisk och reflekterande attityd när det gäller information och ansvarsfull användning av interaktiva medier. Ett intresse för att engagera sig i olika grupper och nätverk för kulturella, sociala eller yrkesrelaterade ändamål stöder också den här kompetensen.

5. **Lära att lära**

Definition:

"Lära att lära" är förmågan att ägna sig åt lärande och visa uthållighet i detta avseende, att organisera sitt eget lärande, bl.a. genom effektiv användning av tid och information, både individuellt och i grupp. Denna kompetens innebär att man är medveten om sina egna inlärningsprocesser och inlärningsbehov och kan ta reda på vilka möjligheter som finns och att man kan lösa problem i inlärningsituationen. Denna kompetens betyder att man kan tillägna sig, bearbeta och ta till sig nya kunskaper och färdigheter samt söka och följa vägledning. "Lära att lära" syftar till att få människor att bygga vidare på befintliga kunskaper och tidigare livserfarenheter för att utnyttja kunskaper och färdigheter i en rad olika tillämpningssituationer – hemma, på arbetet och inom utbildningen. Motivation och självförtroende har avgörande betydelse för individens kompetens på detta område.

Väsentliga kunskaper, färdigheter och attityder för denna kompetens

Om lärandet är inriktat på särskilda mål som rör arbete och karriär bör man ha kunskap om den kompetens och de kunskaper, färdigheter och kvalifikationer som krävs. "Lära att lära" innebär alltid att man är medveten om sina bästa inlärningsstrategier, starka och svaga sidor när det gäller färdigheter och kvalifikationer samt att man kan söka fram de utbildningsmöjligheter och den vägledning och/eller det stöd som finns att tillgå.

Färdigheter på detta område innebär att man först förvärvar grundläggande färdigheter som läs- och skrivkunighet, matematiska färdigheter och IKT-färdigheter som krävs för vidare lärande. Med dessa färdigheter som grund kan man sedan få tillgång till, förvärva, bearbeta och ta till sig nya kunskaper och färdigheter. Det kräver att man kan hantera sina inlärnings-, karriär- och arbetsmönster på ett effektivt sätt och i synnerhet att man visar uthållighet när det gäller lärande, klarar av att koncentrera sig längre stunder och kan göra en kritisk bedömning av lärandets syften och mål. Man bör kunna anslå tid till självständig inläring och visa god självdisciplin och även kunna samarbeta inom inlärningsprocessen, utnyttja de fördelar som en heterogen grupp ger och dela med sig av inlärningsresultatet. Man bör kunna organisera sitt eget lärande, utvärdera sitt eget arbete och söka rådgivning, information och stöd om så behövs.

En positiv attityd inbegriper motivation och självförtroende när det gäller att ägna sig åt lärande genom hela livet och uppnå goda resultat. En attityd inriktad på problemlösning stöder både själva lärandeprocessen och individens förmåga att hantera problem och förändringar. I en positiv attityd ingår också viljan att bygga vidare på befintliga kunskaper och tidigare livserfarenheter för att hitta möjligheter att lära och tillämpa lärande i en rad olika situationer.

6. **Social och medborgerlig kompetens**

Definition:

Denna kompetens omfattar personlig, interpersonell och interkulturell kompetens, och inbegriper alla beteendeformer som hjälper individen att delta i samhällslivet och arbetslivet på ett effektivt och konstruktivt sätt – särskilt med tanke på att samhället i allt större utsträckning präglas av mångfald – och vid behov lösa konflikter. Medborgerlig kompetens ger individen möjlighet att delta fullt ut i samhällslivet med goda kunskaper om samhällseliga och politiska begrepp och strukturer och ett engagemang för aktivt och demokratiskt deltagande.

Väsentliga kunskaper, färdigheter och attityder för denna kompetens

- A. Social kompetens har ett samband med personlig och social välfärd, vilket kräver kunskaper om hur människor kan uppnå optimal fysisk och mental hälsa, även som en resurs för den egna familjen och den närmiljö i samhället de lever i, och kunskap om hur en sund livsstil kan bidra till detta. För att kunna samarbeta med andra och delta i samhällslivet krävs att man förstår de sociala koderna och är medveten om vilka beteenden som är acceptabla i olika grupper och miljöer (t.ex. på arbetet). Det är lika viktigt att man är medveten om grundläggande begrepp som rör individen, grupper, arbetsorganisationer, jämställdhet och icke-diskriminering, samhälle och kultur. Det är viktigt att förstå multikulturella och socioekonomiska aspekter av det europeiska samhället och hur nationella kulturella identiteter samverkar med den europeiska identiteten.

Kärnan av denna kompetens är förmågan att kommunicera på ett konstruktivt sätt i olika miljöer, att visa tolerans, att uttrycka och förstå olika åsikter, att förhandla med förmåga att skapa förtroende och att känna empati. Man bör också kunna hantera stress och frustration och kunna uttrycka detta på ett konstruktivt sätt samt skilja mellan den privata och den yrkesrelaterade sfären.

Kompetensen grundar sig på en attityd som består i samverkan, integritet och förmågan att göra sig gällande. Man bör såväl ha intresse för socioekonomisk utveckling och interkulturell kommunikation som uppskatta värdemångfald och respektera andra samt vara beredd att både övervinna fördomar och kompromissa.

- B. Medborgerlig kompetens är baserad på kunskap om begreppen demokrati, rättvisa, jämlikhet, medborgarskap och medborgerliga rättigheter samt medvetenhet om hur de kommer till uttryck i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna och internationella deklARATIONER och hur de tillämpas av olika institutioner på lokal, regional, nationell, europeisk och internationell nivå. Hit hör också kunskap om aktuella händelser och viktiga händelser och utvecklingstendenser i det egna landets historia, i Europas historia och i världshistorien. Dessutom bör en medvetenhet om de sociala och politiska rörelsernas syften, värderingar och politik utvecklas. Kunskap om den europeiska integrationen och om EU:s strukturer, huvudmål och värden är också väsentlig, liksom medvetenhet om mångfald och kulturella identiteter i Europa.

Färdigheter när det gäller medborgerlig kompetens innefattar förmågan att på ett effektivt sätt samverka med andra på det offentliga planet, visa solidaritet och ett intresse för att lösa problem på det lokala planet och i samhället i stort. Det krävs kritiskt och kreativt tänkande och ett konstruktivt deltagande i aktiviteter på lokal nivå och beslutsfattande på alla nivåer – från lokal till nationell och europeisk nivå, särskilt genom deltagande i val.

Fullständig respekt för mänskliga rättigheter, inbegripet jämställdhet, som en grundval för demokrati, kunskaper om och förståelse för skillnaderna mellan värdesystemen bland olika religiösa och etniska grupper lägger grunden för en positiv attityd. Detta innebär att man visar både samhörighet med sitt samhälle, sitt land, EU och Europa i allmänhet och med världen samt beredvillighet att delta i demokratiskt beslutsfattande på alla nivåer. Det innebär också att man skall visa ansvarskänsla och även förståelse och respekt för de gemensamma värden som är nödvändiga för att säkerställa sammanhållningen inom gemenskapen, såsom respekten för demokratiska principer. Konstruktivt deltagande innefattar också medborgerlig verksamhet, stöd till mångfald i samhället, social sammanhållning och en hållbar utveckling samt en vilja att respektera andras värderingar och integritet.

7. Initiativförmåga och företaganda

Definition:

Initiativförmåga och företaganda är individens förmåga att omvandla idéer till handling. Det innebär kreativitet, innovation och risktagande och förmågan att planera och leda projekt för att uppnå de mål som ställts upp. Detta är ett stöd för de enskilda, inte bara i vardagslivet (både hemma och ute i samhället), utan också i arbetslivet och gör arbetstagarna både mer medvetna om det sammanhang de verkar i och mer benägna att utnyttja de möjligheter som står till buds. Det är också en grund för mer specialinriktade färdigheter och kunskaper som behövs av dem som etablerar eller bidrar till social eller kommersiell verksamhet, och bör omfatta medvetenhet om etiska värderingar och främja goda styrelseformer.

Väsentliga kunskaper, färdigheter och attityder för denna kompetens

Nödvändig kunskap innefattar förmågan att identifiera tillgängliga möjligheter för privat, yrkesmässig och/eller affärsmässig verksamhet, inbegripet övergripande kunskaper om de sammanhang i vilka människor lever och verkar, t.ex. att i stora drag känna till hur ekonomin fungerar och vara medveten om de möjligheter och utmaningar som en arbetsgivare eller organisation står inför. Man bör också ha kännedom om företagets etiska ansvar och hur de kan agera positivt för t.ex. rättvis handel eller socialt företagande.

Färdigheter på detta område innefattar aktiv projektledning (t.ex. förmåga att planera, organisera och leda arbetet, ledarskap och delegering, analyser, kommunikation, rapportering, utvärdering och dokumentering), effektiv representation och förhandling samt förmågan att arbeta både självständigt och i grupp. Det är viktigt att kunna fastställa sina egna starka och svaga sidor och att, om lämpligt, bedöma och ta risker.

En attityd präglad av företaganda kännetecknas av initiativtagande, aktivt engagemang, oberoende och innovation både i privatlivet och i samhällslivet och på arbetet. Det krävs också motivation och beslutsamhet för att uppnå de mål som fastställts, oavsett om det gäller personliga mål eller syften som man strävar efter att uppnå tillsammans med andra, exempelvis på arbetsplatsen.

8. **Kulturell medvetenhet och kulturella uttrycksformer**

Definition:

En god uppfattning om betydelsen av kreativa uttryck när det gäller idéer, erfarenheter och känslor i olika medier, inbegripet musik, scenkonsterna, litteratur och de visuella konsterna.

Väsentliga kunskaper, färdigheter och attityder för denna kompetens

Kunskaper på kulturområdet innefattar medvetenhet om det lokala, nationella och europeiska kulturarvet, och dess plats i världen. Hit hör grundläggande kunskaper om centrala verk i kulturhistorien, inbegripet samtida populärkultur. Det är viktigt att förstå den kulturella och språkliga mångfalden i Europa (och i andra regioner i världen) och behovet av att bevara denna mångfald samt att förstå estetiska aspekters betydelse i vardagslivet.

Kulturella färdigheter avser både förståelse och uttryck: att uppskatta och njuta av konstnärliga verk och föreställningar samt att skapa egna konstnärliga uttryck genom en rad olika medier allt efter den inneboende förmågan. Bland färdigheterna ingår också förmågan att relatera de egna åsikterna i fråga om kreativitet och kreativa uttryck till andras åsikter och att identifiera och utnyttja sociala ekonomiska möjligheter inom kulturell verksamhet. Kulturella uttrycksformer är avgörande för utveckling av kreativa färdigheter, som kan komma till bruk en rad sammanhang i arbetslivet.

En solid förståelse av den egna kulturen och en känsla av identitet kan vara grunden för en öppen attityd inför och respekt för mångfalden av kulturella uttrycksformer. En positiv attityd sträcker sig också till kreativitet och viljan att odla sin estetiska förmåga genom konstnärliga uttryck och deltagande i kulturlivet.
